

conflictes de les relacions intersubjectives, que posicionen l'home freqüentment en un territori de solitud i carència de comunicació real, almenys una tendència a la desaparició de la interacció humana *face to face*.

Una altra revolució que ja es perfila com a continuació de la globalització territorial iniciada pel desenvolupament capitalista és el concepte de *marketplace*. En aquest terreny Internet esdevé l'eina ideal per contribuir a l'expansió i la ilimitació del mercat i segurament serà des d'aquesta vessant de la lògica del mercat com evolucionarà la xarxa.

El *mitòman* mundial de les finances Bill Gates exemplifica molt clarament quin ha de ser l'ús d'Internet: "Mi consejo general a quien solicite un trabajo es que se informe todo lo posible sobre la empresa por adelantado. Quizás la forma más eficaz de hacerlo sea estudiar la dirección de la empresa en la World Wide Web. No todas las empresas lo tienen, pero cada vez hay más. En la Web se pueden averiguar no sólo las oportunidades de empleo, sino también las necesidades y retos a los que se enfrenta una empresa. De hecho, a menudo te puedes enterar de más cosas sobre una empresa en la Web que pasando un día en la empresa". [Bill Gates, "Cómo ganarse una entrevista de trabajo", *El País*, 10 de junio de 1996]

On el món veu canviat el seu nom

NARCÍS SELLES

De la perifèria. Algunes generalitats

La idea de perifèria conté implícitament un sentit de subordinació, en tant que la caracterització de la seva naturalesa no ve d'ella mateixa, sinó que és considerada en funció d'un centre que li dona existència. Si contextualitzéssim adequadament qualsevol representació perifèrica veuríem que la seva articulació amb el centre respon a tot un seguit de relacions de poder, que són les que fan possible una determinada configuració topològica. La modificació d'aquestes relacions mediatitzadores podria acabar alterant substancialment la posició dels llocs a l'espai i, en conseqüència, desembocar en situacions inèdites, com ara estructures de caràcter policèntric, o fins i tot formes d'inversió jeràrquica, entre altres possibilitats.

Si passem del concepte abstracte de perifèria a la seva possible concreció en les nostres societats, veiem que podem aplicar-lo a múltiples àmbits i realitats, d'ordre territorial, polític, cultural, social, econòmic o personal. Allò excèntric, en tant que manté una relació metonímica amb el món subaltern, ha jugat un paper preeminent en nombroses formulacions amb voluntat transformadora. Així, per exemple, les classes i els sectors aliens als avantatges de la centralitat han estat vistos, històricament, com els necessaris motors d'una nova distribució dels espais socials en el marc d'una nova hegemonia. La perifèria era, en la crítica de l'economia del desenvolupament de Samir Amin, el lloc a partir del qual es podia superar el conjunt del sistema.

Cal tenir present, però, que aquest tipus d'esquema binari centre-perifèria pot esdevenir un focus de complexitat, pel fet que dins les perifèries acostumen a haver-hi nous centres, i dins el centre noves perifèries. I que les formes de relació entre uns i altres tendeixen a ser enemigues de la simplicitat. Ara, la dificultat analítica no ha d'abocar a un replegament relativista, a un refús de la intel·ligibilitat o a una renúncia a la comprensió de la globalitat.

Art, cultura i perifèria

La perifèria ha estat també la zona des d'on alguns grups de creadors han intentat subvertir determinats aspectes de la societat establerta, els seus valors i institucions. El dandisme, posem per cas, reflectia una intenció de distanciament aristocratitzant cap a l'uniformisme del món burgès i industrial; o el surrealisme assajava de situar-se en una perifèria de la raó instituïda a fi de socavar-ne els fonaments. Al llarg d'aquest segle, des del món de l'art, hi ha hagut una certa insistència en l'adopció d'aquesta localització externa, les avantguardes històriques en serien una mostra privilegiada. El mateix desig de mostrar allò marginal, aquells aspectes i manifestacions bandejats en tant que aliens a l'univers central, també es pot entendre des d'aquesta perspectiva. En un sentit geopolític, Alexandre Cirici considerava, a mitjan anys seixanta, que era en les zones perifèriques, en aquells territoris desindustrialitzats i marginalitzats a causa del seu lloc desavantatjat en la divisió internacional del treball, on s'acumulava el diguem-ne capital artístic de reserva. Segons ell, la raresa de béns terciaris en el país ric empenyia la seva recerca en els espais de la perifèria. Però, en realitat, aquest espai "aliè" ja era present en les grans urbs, i fins i tot jugaria un paper destacat en el procés de consolidació del moviment modern, en el sentit que acabarien essent algunes de les aportacions estètiques més distants i estranyes a l'ordre cultural occidental tradicional, a la vella cultura burgesa, les que acabarien essent objecte d'institucionalització, això és, d'apropiació pel centre.

Raymond Williams va apuntar el paper jugat per grups d'artistes immigrants, provinents de les perifèries i del món colonial, en la conformació de les avantguardes metropolitanes, bàsicament a París i Nova York. Recentment, Edward W. Said ha introduït en les formulacions de Williams una perspectiva històrica i política, i una contextualització en el marc de la dialèctica entre imperialisme i antiimperialisme, que mostra la diversitat i la complexitat dels processos d'interacció apuntats pel crític anglès. Especialment destacada és l'aparició de veus perifèriques que, armades amb instruments teòrics generats en la metròpoli, posen en qüestió el seu model de domini. D'altra banda, per a l'intel·lectual d'origen palestí, el discurs fet des de l'anomenat món occidental sobre el que es presenta com una de les imatges més profundes i constants de l'altre, allò perifèric, conté implícitament un component perifèritzador en el sentit que s'hi projecten valoracions i prejudicis propis. Un discurs que es produeix i existeix a base d'un intercanvi desigual amb diversos tipus de poder, i en què la seva voluntat i intenció de comprendre aquesta realitat altra no és estranya a un afany de controlar, manipular i, fins i tot, d'incorporar tot allò que forma part d'un univers manifestament diferent, o alternatiu i nou.

La insuficiència de mostrar els marges

Un dels advertiments de Said, però, ha anat dirigit al que anteriorment consideràvem un dels principals temes d'interès de la contemporaneïtat artística. En efecte, segons ell, el fet de prioritzar la representació d'allò perifèric i la marginalitat humana pot resultar una forma de preservar i fins i tot d'amagar les jerarquies de poder que ocupen el centre, defineixen el terreny social i fixen els límits d'ús de camps i funcions. En una direcció paral·lela, John Tagg ha qüestionat el plantejament de base romàntica que concep la societat com un tot tancat, i

Imatges: RAMON PARRAMON

l'artista com un ésser estrany i potencialment revolucionaritzador. Segons ell, les possibilitats de contestació social no tenen per què limitar-se a les zones marginals, ja que l'estructura institucional vigent possibilita punts d'entrada i espais de crítica que cal utilitzar adequadament. En aquesta línia, diversos autors han apuntat l'interès d'actualitzar algunes de les formulacions d'Antonio Gramsci. De fet, la crítica que va fer l'intel·lectual italià a Rosa Luxemburg, la qual concebia mecànicament el component econòmic com a tret definitiu, fulminant i resolutiu de la lluita política, té certs paral·lelismes amb la consideració sobre la visió prometeica de l'artista esmentada unes ratlles més amunt. En efecte, enfront de l'espontaneisme amb trets diguem-ne messiànics de Luxemburg, Gramsci considerava que els estats avançats presentaven una estructura molt complexa i resistent als assalts catastròfics de l'element econòmic immediat, i que, més que l'atac frontal i unidireccional, calia impulsar una guerra de posicions que abraçés tot el sistema organitzatiu, i no només els seus subsòls i perifèries. I, dins aquest conjunt social de contrahegemonia, atorgava un paper específic als creadors i intel·lectuals, com a organitzadors i com a transformadors de les superestructures ideològiques establertes.

L'expandiment periferitzador

En el moment present, els efectes de la mundialització neoliberal, la dictadura dels mercats i la concentració de poder a mans de les gegantines companyies transestatals allunyen de la gent la capacitat de decisió sobre els assumptes que l'afecten, desmantellen les estructures socials i polítiques que tenien la funció de vetllar pel bé comú, i multipliquen tota mena de desigualtats. Ignacio Ramonet considera que l'esdeveniment més important d'aquesta fi de segle és la pauperització de l'Europa occidental. Assistim, per tant, a una impressionant operació extensiva de periferització civil, cívica i social de la ciutadania. Viviane Forrester ha parlat d'horror econòmic per referir-se no ja als explotats laboralment, sinó al conjunt d'exclusos socials. Segons André Gorz, la majoria de la població pertany a un neoproletariat postindustrial que ocupa llocs de treball precaris d'auxiliar, de substitut, d'obrer d'ocasió, d'interí o d'empleat a temps parcial. Una periferització que també és territorial, si atenem la dinàmica segregacionista i suburbialitzadora que es dona a les grans ciutats; i el fet que quatre cinques parts de la humanitat queden fora del món benestant. D'altra banda, l'art i la cultura sotmeses a l'imperi del diner i sostretes del suport públic tenen tendència a perdre la seva capacitat de recerca i llibertat. Aquest procés involutiu presenta unes especificitats, que deriven cap a un agreujament especial, en aquelles societats que no disposen d'estructures d'estat pròpies, ni de mecanismes polítics d'intervenció mínimament efectius.

Què fer?

Davant aquesta situació, la comprensió de les dinàmiques inherents a aquest nou model de capitalisme de lliurecanvisme integral, assentat en la finançament i la informatització de l'economia, i projectat arreu per les noves xarxes electròniques, és una necessitat peremptòria. La recerca d'una alternativa general no és, però, possible al marge d'una imbricació profunda amb les opcions locals i les seves particularitats. Les propostes gramscianes per entretenir les diverses pràctiques socials amb un ampli desplegament cultural a fi d'avançar en l'articulació crítica del cada cop més extens món subaltern adquireixen plena vigència. Però, a més, l'especificitat del model globalitari exigeix completar l'organització a un nivell superior, que també tingui, evidentment, capacitat d'integrar l'anomenat Tercer Món. E. W. Said considera que l'emergència de noves configuracions sota la forma d'una mena de coalició cultural entre la resistència antiimperialista en les perifèries i la cultura de l'oposició d'Europa i els Estats Units d'Amèrica pot contribuir a posar les bases d'una superació dels mètodes de dominació que han caracteritzat les interrelacions entre el Nord i el Sud. O, des d'una altra perspectiva, autors com David Held, tot i la presència en la seva proposta d'aspectes discutibles o poc atesos, propugnen la construcció d'una democràcia cosmopolita, una forma de comunitat política global amb estructura de xarxa, que doni a la població nous instruments de participació i control a escala mundial a fi de contrarestar l'ofensiva desreguladora de les grans corporacions econòmiques.

Bibliografia

- AMIN, S. *El desarrollo desigual*. Barcelona: Fontanella, 1974.
CIRICI, A. *Art i societat*. Barcelona: Edicions 62, 1964.
FORRESTER, V. *El horror económico*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1997.
GORZ, A. *Adieux au prolétariat. Au delà du socialisme*. París: Galilée, 1980.
GRAMSCI, A. *Cartas desde la cárcel*. Madrid: Cuadernos para el Diálogo, 1975.
HELD, D. *La democracia y el orden global*. Barcelona: Paidós, 1997.
RAMONET, I. *Un mundo sin rumbo*. Madrid: Debate, 1997.
SAID, E. W. "Opponents, audiences, constituencies and community", a W. J. T. MITCHEL, ed., *The politics of interpretation*. Chicago: University of Chicago Press, 1983.
—. *Orientalisme*. Vic: Eumo, 1991.
—. *Cultura e imperialismo*. Barcelona: Anagrama, 1996.
TAGG, J. "Postmodernism and the Born-Again Avant Garde", *Block*, 3-7 (1985-1986), citat per S. CONNOR, *Cultura postmoderna*. Madrid: Akal, 1996.
WILLIAMS, R. *Cultura: Sociología de la comunicación y del arte*. Barcelona: Paidós, 1982.
—. *The Politics of Modernism*. Londres-Nova York: Verso, 1989.

Visca el centre!

PERE SABORIT

En una entrevista recent Salvador Giner deia que la salvació de Catalunya és Barcelona, perquè sense Barcelona seriem com la Bretanya francesa. Sí, potser aquesta és l'única justificació de l'emergència d'un centre aglutinador i canalitzador de forces que trenca una homogeneïtat —el rizoma, que dirien Deleuze-Guatarri—, tot introduint forts desequilibris; és a dir, la justificació de l'establiment d'una plataforma des d'on conèixer i obrir-se a altres maneres de retallar i donar sentit a la realitat. Un centre on, per tant, s'hi aixequi una plataforma de llançament, en comptes d'una església o un palau (el mite de l'*agora* com a espai buit central deixem-lo per als manuals de filosofia grega). Cal aplegar gent i braços, doncs, més que per ballar sardanes o aixecar castells, tot afavorint el tancament i l'endogamia de la comunitat, per, per exemple, fabricar cotxes amb què anar a l'encontre d'altres societats. El model cultural americà de les *road movies* és, en aquest sentit, tota una lliçó a aprendre. La culpabilització dels avenços tècnics és un clar símptoma de l'actitud immobilista (amb cert Heidegger com a màxim representant teòric). I és que cal estar a l'alçada del poder alliberador de la tècnica. En aquest sentit no deixa de ser irònic que el valor de la família tradicional estigui més qüestionat avui dia amb les tècniques de fecundació *in vitro* (nens proveta, mares de lloguer...) que com a resultat de les grans proclames teòriques a favor de les comunes durant el "maig del 68". O, com un altre exemple del mateix poder alliberador de la tècnica malgrat el que es pensi des d'una mentalitat conservadora, la difusió dels telèfons mòbils ha fet més per l'autonomia efectiva dels individus (els pares no poden controlar les trucades que fan o reben els seus fills...) que la lectura dels pensadors il·lustrats. Potser l'única justificació dels grans agrupaments d'homes és organitzar exploracions. Que això comporti inevitablement la divisió entre un centre poderós i una perifèria insegura de la seva funció, sens dubte, és de lamentar. Però encara és més de lamentar —per trist i empobridor— el perill (i la temptació) d'esdevenir no ja com la Bretanya, sinó com una comunitat Amish!

Congruències i involucions de la perifèria

ÀLEX NOGUÉ

La perifèria és el contorn d'una figura formada pels llocs geomètrics de les posicions d'un punt mòbil; altrament dit, pel conjunt de punts, les coordenades dels quals, respecte a un sistema de referència donat, poden ésser expressades com a funcions contínues d'un sol paràmetre. Ens convé subratllar que precisament és *el sistema de referència el que defineix la perifèria*.

La corba —que sempre té dos sentits, cal recordar-ho— és tancada quan tot conjunt de punts està en correspondència biunívoca i bicontínua amb els punts d'una circumferència. La corba per excel·lència és la circumferència, ja que esdevé el lloc geomètric dels punts homòlegs d'un punt qualsevol del pla, diferent, tanmateix, d'un altre fixat prèviament i que coneixem com a centre, el qual queda sempre fix en virtut de les propietats de la transformació del moviment. Així, en aplicar a un punt qualsevol de la circumferència una transformació qualsevol del grup, resultarà sempre un altre punt de la circumferència. Aquesta constatació no és pas supèrflua, si l'entendem en el sentit que tota circumferència es transforma en si mateixa en tots els moviments que deixen fix el centre. El centre és inamovible. El centre és també equidistant dels altres punts, ja que els segments congruents, coneguts com a radis, uneixen el centre amb els punts homòlegs, de tal manera que les circumferències de radis congruents són, així mateix, congruents. La perifèria és, doncs, el producte d'una congruència.

És clar que si la corba és cònica el problema és, almenys aparentment, tot un altre: tant en el cas de les algebraïques com en les transcendents, en lloc de centre, hem referir-nos als focus —sí, en plural—, pels quals *la involució de rectes és una altra involució*, en la qual cada recta es fa correspondre per la seva perpendicular. També és una involució un pol de l'eix de colineació sobre una cònica, ja que els seus punts homòlegs es corresponen doblement i les rectes obtingudes d'unir dos punts homòlegs *han passat sempre i segueixen passant ineludiblement i invariablement per un punt fix*. Deia "aparentment" perquè en el fons, ja sigui a través d'un sistema de disminució o elíptic, d'un sistema hiperbòlic o d'exageració o ja sigui en forma parabòlica, ens trobem, al cap i a la fi, davant de sistemes analògics i homològics de la circumferència, les propietats de la qual, almenys projectivament, són invariants. Maleïda la gràcia!

Potser l'escapatòria —si n'hi ha— l'hauríem de trobar entre les cíclics, les envoltants i les espirals i especialment totes aquelles corbes que roden sobre una altra per l'espai de tres dimensions, totes les que tenen una perifèria en permanent canvi, ja que també són canviants les trajectòries del seu centre sobre la línia guia que li fa configurar una estela de dibuix previsible en la majoria de casos, o alterat aleatòriament a partir d'un programa que estalvia les coincidències i repeticions. En aquestes configuracions, *els centres tenen una posició canviant —fins i tot poden ocupar ocasionalment un punt que havia format part de la perifèria—*, un valor relatiu i un sentit correlatiu, circumstàncies que, si més no metafòricament, les apropiarien a l'estructura de l'era digital. No obstant això, no us ho cregueu, pura aparença.